

MG
7/9/2015

PER WINGE

MATHIAS WINGE

Guldsmed i Vejle 1764-94

FORUM 1980

10. Kaffekande, ca. 1775

Mærker: MW Wejle 12-L-

Mål/vægt: Højde 29,8. Diameter 15,0-12,3 cm. Bredde incl. hank og tud 24,0 cm. Vægt incl. isolationsstykker 922 g.

Indprikket i bunden: »V: 57 Lod« (= ca. 840 g).

Bemærkning:

Den svungne, hule sølvhank med isolationsstykker mellem hanken og de tilsvarende døller på kanden er ikke den originale, som har været af træ. Ved nævnte ændring er den samlede sølvvægt således øget med ca. 70 g.

Graveringer:

Våben for Jørgen Hvas de Lindenpalm til Tirsbæk m.fl. godser på venstre side af corpus.

I bunden desuden: »OJS GMJ 1782« for Ole Johan Søltoft og Cecilie Marie Juul, ejere af hovedgården »Tyrrestrup« nordvest for Horsens.

På henholdsvis højre og venstre side fortil på corpus endvidere: »LG« og »MJ« for Laurits Grønlund og Maren Jørgensdatter.

Ejerforhold:

Hvordan kanden oprindelig kom i Ole Johan Søltoft og hustrus besiddelse har ikke kunnet opklares. Kanden figurerer ikke i boet efter den i 1782 døde Jørgen Hvas de Lindenpalm, til hvem den utvivlsomt er gjort nogle år tidligere. Om de øvrige ejere har den nuværende oplyst følgende:

Kanden skænkedes 1791 af ægteparret Søltoft som faddergave til Ole Johan Søltoft Grønlund, der var barnebarn af fru Søltoft's søster, Cathrine Marie Juul, gift med pastor Rasmus Balslev. 1851 videregivet som ~~brudgave af~~ *medgift* Grønlund til dennes søn, Laurits Grønlund og dennes hustru, Maren Jørgensdatter, – jfr. inskriptionen. Siden da i slægten Grønlund.

Bemærk lighedspunkterne mellem kanden og den på næste side omtalte bonbonnière, – nærmere beskrevet i omtalen af denne.

Privateje i København.

Kat. nr. 10

Eftersom nævnte justitsråd skulle blive Winge's måske betydeligste kunde, kan en kortfattet præsentation af denne mand være på sin plads:

Godset *Tirsbæk* m.fl. godser havde tidligere tilhørt en *Chresten de Linde*. Da denne i en fremskreden alder blev enkemand, giftede han sig med en af godsets tjenestepiger, *Maren Loss*, som han lå helt under for. På godset var der i de samme år en ridefoged, *Jørgen Hvas*, søn af en forpagter på egnen.

Da Maren Loss var blevet enke og dermed havde arvet Tirsbæk m.m., giftede hun sig med nævnte ridefoged. Denne ansøgte kongen om – mod erlæggelse af 2000 rigsdaler – at måtte erhverve titel af justitsråd. Kongens svar var: »Hvis han betaler 4000 rigsdaler, skal han få den«. Hvilket Jørgen Hvas så gjorde. Desuden fik han lov til at antage navnet *de Lindenpalm* samt føre slægtsvåben.

Dette slægtsvåben blev en naivt-morsom allegori: Et skjold, hvorover en hjelm med *palmegrene*, over hvilke ses stammen og kronen af et *lindetræ*. Og på hver side, med forpoterne hvilende imod skjoldet, står en *los*. Dette var i 1757.

Ægteparret fik i 1758 datteren Christine.

Og så gik ellers den muntre mand med en stor og kostbar appetit på livet i gang med at leve formuen op. For at dække sit forbrug måtte han efterhånden sælge eller pantsætte den ene af sine ejendomme efter den anden til svigersønnen, den for sin hårdhed imod bønderne og andre berygtede *brigadér Halling*.³⁵

De Lindenpalm blev enkemand i december 1778, og da han selv døde i 1782, var alt solgt eller pantsat, bortset fra nogle få personlige ejendele, hvoriblandt en stor københavnsk sølvkaffekande som det eneste af nævneværdig værdi i fortegnelsen over hans bo.

Ved sin død var han en ensom, foragtet mand.

Uden en eneste til at følge bragtes han til graven på en tarvelig fjælevogn.³⁵

Men altså, som godsbesidder i 1764 havde han endnu noget at låne ud af, – og lånte så Mathias Winge de penge, denne skulle bruge til ejendomsudvidelsen. Dette lån synes i 1767 at være konverteret til et tilsvarende stort lån, Winge fik ved Vejle By's Fattigkasse,¹ – og som han ses at have tilbagebetalt på mindre end et år.

En familiehistorie.

Fortidsminder fra Sylland.

Tidsbilleber fra det 17de og 18de Aarhundrede

ved

L. A. Becker.

Kjøbenhavn.

Bog- og Papirhandler C. W. Stinks Forlag.

Reieles Bogtrykkeri.

1857.

Forord.

Uagtet intet forekommer mig mindre hensigtsmæssigt end Fortaler, seer jeg mig dog nødsaget til at ledsage denne Bog med et Forord. Jeg har nemlig altid været af den Mening, at en Bog, naar den er, som den bør være, taler for sig selv, og at Forfatteren mere forstyrer end veileder Læserne ved en Fortale, selv forudsat, at denne bliver læst, hvilket vel i Regelen neppe er Tilfældet. Da imidlertid den af mig ifjor udgivne Historisk-romantisk Skildring: Claus Limbel den Yngre eller Sønderjyllands sidste Kamp for sin Nationalitet i forskjellige Anmeldelser er bleven opfattet paa en Maade, som ikke forekommer mig rigtig, finder jeg det nødvendigt her at sige et Par Ord om den, saavelsom om de øvrige Arbejder af samme Slags, jeg endnu maatte finde mig foranlediget til at udgive.

Den Verbreidelse, jeg i flere Anmeldelser har seet anført, at den nævnte Bog ikke danner noget Heelt, forekommer mig forsaavidt ubegrundet som Bogen slet ikke udgiver sig derfor, og jeg heller aldrig har tænkt paa at den skulde være det. Jeg

havde til Hensigt at give en Række af Tidsfildringer, sammenholdte ved en Traad, som slyngede sig igjennem hele Bogen, i dette Tilfælde Skildringen af Claus Limbeks Liv og Hændelser. Hensigten er at lade Tiden fremtræde for Læserne saaledes som den var, med streng historisk Nøiagtighed, saavel hvad Begivenhederne som de historiske Hovedpersoner angaaer. Har jeg naaet dette, hvilket jeg troer, da har jeg naaet min Hensigt, thi mere har jeg aldrig villet give og haabede, at dette tilstrækkeligt fremgik af selve Arbeidet. Det Samme gjælder om de efterfølgende Skildringer, som jeg derfor beder Læserne om at betragte alene fra dette Synspunkt.

Jøvrigt maa man ingenlunde opfatte disse Bemærkninger som om jeg beklagede mig over de Anmeldelser, de forskjellige Blade have leveret af Claus Limbeks den Ungre. Disse have tværtimod i det Hele været langt gunstigere, end jeg havde turdet haabe, og jeg opfylder den simpel Retferdighedshandling ved at takke vedkommende Anmeldere for den Velvillie, de have vist mit Arbeide, og som jeg snarere bør tilskrive det tiltalende Gmnesend Maaden, hvorpaa det er behandlet. Jeg vil haabe, at det maa lykkes mig, fremdeles at bevare denne Velvillie, saavelsom den Bevaagenhed, hvormed det læsende Publikum har modtaget dette Arbeide i en Retning, der for mig er ny, idet jeg kun een gang og for femten Aar siden har prøvet noget Lignende: men af mig dengang i den Feuilleton-Mejeret Fortælling følger her, noget omarbeidet og i betydelig forøget.

III

Endnu maa jeg tillade mig den Bemærkning, at den Bebreidelse, den Anmelder har gjort mig, at jeg benævner mig som *L. M. Becker*, Professor, vistnok er grundet, men ligesom en Følge af min Beskedenhed, da jeg ikke ansaa mit Navn alene for at være tilstrækkeligt til at Læserne kunde gjenkende mig. Naar jeg slog ind i en ny Retning, Smid- lertid skal jeg i den Henseende med Fornøielse rette mig efter Anmelderens Onske; gid det var mig ligesaa let at opfylde alle andre Anfør, man med Rette har gjort, men om de vigtigste af dem føler jeg desværre alt for vel, hvorledes det overstiger mine Kræfter at fyldestgjøre de Fordringer, man stiller til mig: *non cuius contigit adire Corinthum.*

Det Arbejde, jeg denne Gang tillader mig at fremlægge, angaaer en nyere Tid og strækker sig gjennem en længere Periode. Det er virkelig en Familiehistorie, idet Traaden deri er en bestemt Familie, af hvilken Medlemmer til forskjellige Tider fremstilles; hvorledes de have levet og handlet eller lidt. Den begynder med en Trolddomshistorie fra Christian den Fjerdes Tid, som er saa forfærdelig for vore oplyste Dage, at de fleste Læsere rimeligviis ville ansee den for opdigtet, men den er heelt igjennem fuldkommen sand, bygget paa de Uddrag af Retsprotocollerne, der findes i den interessante Bog: David Grønlunds Efterretninger om de i Ribe By for Hegeri forfulgte og brændte Mennesker, hvoraf den udgjør det 9de Capitel; den er maaffee snarest holdt alt for strengt historisk til at passe for et større Publikum, men giver

IV

et saa fuldstændigt og sandt Tidsbillede, at jeg ikke har anseet det for rigtigt at udsmykke den. Mange ville maaskee troe, at jeg skildrer Christian den Fjerdes Indgriben i Begivenhederne med alt for stærke Farver, men det er ingenlunde Tilfældet. Kongens skriftlige Befaling, at lade Sagen alvorligen forhøre og efter Loven forfølge, maatte drage saadanne Følger efter sig, som Tilfældet blev. Isald Nogen skulde interessere sig for nderligere at blive bekendt med Kongens Iver i at forfølge Hæren, vil jeg henvise ham til en historisk Afhandling af mig i det tredje Hefte af Danske Magasins tredje Række; som bærer Titelen Kamme Heine og Fru Anne Bylke og bevæger sig i Aarene 1626---30.

Kjøbenhavn, den 1ste Juli 1856.

L. N. Becker.

I.

Laurids Splid og hans Hustru.

Foraaet kom tidligt i Aaret 1637, saa at allerede i Begyndelsen af Marts Maaned Ribe Na var fri for Is og Skibsfarten i fuld Gang. Naen laae fuld af Fisterbaade og Smaaskuder, Rheden og Ralken udenfor Namundingen af større Skibe, næsten alle fra Holland og fuldkommen fladbundede. De løb da med Floden langt op paa Sandet, hvor de ankrede og svaiede om, samt ved et Anker fra Agterenden holdt sig i denne Stilling, naar Vandet ved Ebben gik ud, og saaledes efterhaanden kom til at ligge fuldkommen tørt. Landgangsbroer bleve da lagte ud til begge Sider og Barerne rullede ned i de Bogne, som kom ud fra Land, hvormed man vedblev indtil Floden kom og jog Bognene bort. Med den næste Ebbe begyndtes der igjen, indtil Skibet var løst, og da kom de store fede Stude vandrede, der langsomt og betænksomt fatte Fødderne i det vaade Sand og paa Landgangsbroerne, hvorfra de paa samme Maade gik ned i Skibsrummet, indtil